

การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์
กูย - เขมร สุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

THE DEVELOPMENT OF A LOCAL CULTURE LEARNING PROMOTION BOOK ON THE
RICE BLESSING CEREMONY OF THE KUAY-KHMER ETHNIC GROUPS IN SURIN FOR
GRADE 9 STUDENTS

นิรมล อยู่สบาย¹, ภัทธระ อินทรกำแหง², พีรวัส อินทวิ³

Niramon yoosabay¹, Bhadthara Intrakamhang², Peerawat Inthawee³

^{1,2,3}สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat
University

*Corresponding Author E-mail : niramony.mon@gmail.com

วันที่รับบทความ 22 กรกฎาคม 2568

วันแก้ไขบทความ 22 ตุลาคม 2568

วันตอบรับบทความ 28 ตุลาคม 2568

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของชุมชนและองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์กูย - เขมร จังหวัดสุรินทร์ 2) พัฒนาและประเมินคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง “สู่ขวัญข้าว” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 3) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้หนังสือ โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสะกาด จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 24 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินคุณภาพหนังสือจากผู้เชี่ยวชาญ แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ

ผลการวิจัยพบว่า 1) พิธีกรรมสู่ขวัญข้าวในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กูย - เขมร มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การบูชาพระแม่โพสพ การเตรียมเครื่องบูชา การประกอบพิธีโดยผู้อาวุโส และการเฉลิมฉลองหลังพิธี สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบทบาทของพิธีกรรมในการเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 2) หนังสือที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.63$) และผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 โดยได้ค่า $E_1/E_2 = 81.66/84.66$ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน = 12.87, หลังเรียน = 21.16) และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสือในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.33$, $SD = 0.65$

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หนังสือที่พัฒนาขึ้นสามารถเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการบูรณาการองค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นอัตลักษณ์ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ (Keywords) : วัฒนธรรมท้องถิ่น, สุข่วัยข้าว, กลุ่มชาติพันธุ์กูย - เขมร, หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

This research article aimed to 1) study the community context and local knowledge related to the Rice Blessing Ceremony of the Kuay and Khmer ethnic groups in Surin Province, 2) develop and evaluate the quality of a learning promotion book on local culture titled “Rice Blessing Ceremony” for Grade 9 students, and 3) investigate students’ learning achievement and satisfaction after using the book. The research employed the Research and Development (R&D) approach. The sample group consisted of 24 Grade 9 students from Ban Sakad School, Surin Province, selected through purposive sampling. The research instruments included an interview form, a book quality evaluation form by experts, pre-test and post-test assessments, and a student satisfaction questionnaire.

The research findings revealed that : 1) the Rice Blessing Ceremony of the Kuay and Khmer ethnic groups comprised key components such as worshipping Mae Phosop (the Rice Goddess), preparing offerings, performing the ceremony by elders, and post-ceremonial celebrations. These practices reflected the community’s faith, indigenous wisdom, and the ritual’s role in strengthening social relationships. 2) The developed learning promotion book was rated by experts as having very good quality (mean score = 4.63) and met the 80/80 efficiency criterion, with $E_1/E_2 = 81.66/84.66$. 3) The students’ post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level (pre-test mean = 12.87, post-test mean = 21.16), and their satisfaction with the book was rated at a high level (mean = 4.33, SD = 0.65).

The results indicated that the developed learning promotion book is an effective learning medium that can integrate local cultural knowledge into the learning process, fostering student-centered learning that promotes cultural identity and appreciation of local wisdom.

Keywords : Local culture, Rice Blessing Ceremony, Kuay- Khmer ethnic groups, Learning promotion book

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละภูมิภาค ที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาชาวบ้านและสภาพภูมิสังคมวัฒนธรรม ทำให้แต่ละภูมิภาคมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น โดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ร่วมกันสร้างอัต

ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นโดยมีปัจจัยความเชื่อจากการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งชาวไทยเป็นชาติเก่าแก่ที่มีมรดกทั้งทางวัฒนธรรมและองค์ความรู้ต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตและถ่ายทอดกันมานับแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน มรดกเหล่านั้นแสดงให้เห็นถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นรวมทั้งแนวคิด และความเชื่อซึ่งเป็นผลจากการดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติของผู้คนในอดีตจนเกิดความผูกพันกับธรรมชาติ และไม่ต้องการให้ธรรมชาติ “โกรธ” จนสร้างภัยพิบัติต่างๆ จึงมีการเช้่นสรวงบูชาประกอบพิธีกรรมเพื่อหวังให้เกิดแต่สิ่งดีๆ เมื่อได้รับอิทธิพลทางศาสนาในเวลาต่อมาพิธีกรรมเหล่านั้นจึงผนวกความเชื่อทางศาสนาเข้าด้วย (Chanthichai, 2017 : 1) อาจกล่าวได้ว่า คนในอดีตผูกพันกับธรรมชาติและเชื่อว่าจะต้องเคารพธรรมชาติเพื่อให้ได้รับการปกป้องจากภัยพิบัติ จึงมีพิธีกรรมเช้่นสรวง เมื่อศาสนามีบทบาท ความเชื่อทางศาสนาถูกผนวกเข้ากับพิธีกรรมจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เช่น พิธีกรรมสู่ขวัญข้าว เป็นพิธีกรรมที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องทั้งความเชื่อทางศาสนาและเกษตรกรรม

พิธีกรรมสู่ขวัญข้าว มีจุดมุ่งหมายการประกอบพิธีกรรม เพื่อบอกกล่าวผีบรรพบุรุษและขอมาแม่โพสพ (Sukkhum, 2021 : 115) โดยในแต่ละภูมิภาคจะมีช่วงเวลาของการทำขวัญข้าวไม่พร้อมกัน แต่จะพบลักษณะที่คล้ายกันคือ การทำขวัญข้าวมักเริ่มต้นช่วงข้าวตั้งท้องและช่วงนำข้าวขึ้นยุ้งฉางเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้องค์ประกอบสำคัญของพิธีทำขวัญข้าวคือ รูปจำลองแม่โพสพและบธรวงทำขวัญข้าวโดยจะทำพิธีบูชาแม่โพสพด้วยอาหารหรือเครื่องเซ่น ได้แก่ ข้าวปากหม้อ กล้วย อ้อย เผือก เป็นต้น (Phayakha & Thongmeethip, 2021 : 332) ในพื้นที่ตำบลสะกาดพบช่วงที่ประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวหลังการเก็บเกี่ยวในเดือนธันวาคมของทุกปี โดยมีฤกษ์ดีระหว่างขึ้น 13 ค่ำ ถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือนอ้าย ถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการขอพรให้ฤดูกาลเก็บเกี่ยวในปีถัดไปอุดมสมบูรณ์เป็นมงคล หลังจากพิธีบวงสรวงเสร็จสิ้น กลุ่มคนในชุมชนมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชาวนา เช่น การแข่งขันนวดข้าว การแข่งขันตำข้าวแบบโบราณที่พบเห็นได้ยากในปัจจุบัน การจัดกิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นการสืบสานขนบธรรมเนียมรักษาเอกลักษณ์ชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมความสามัคคีเชื่อมโยงความสัมพันธ์คนในชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

การศึกษาพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวกลุ่มชาติพันธุ์กูยและเขมรครั้งนี้ พบว่ากลุ่มกูยหรือ “กาย” มีเอกลักษณ์ในการเลี้ยงช้างและทำนา พิธีสู่ขวัญข้าวเน้นการขอมาแม่โพสพ และบอกกล่าวผีบรรพบุรุษ ในขณะที่กลุ่มเขมรมีพิธีกรรมที่แสดงความเคารพต่อข้าวในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งสองกลุ่มยังคงสืบทอดพิธีกรรมทางการเกษตรอย่างเข้มข้น ถึงแม้การทำเกษตรกรรมจะพัฒนาไปตามเทคโนโลยีและเศรษฐกิจสมัยใหม่ ที่เป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับปัจจุบัน ล้วนทำให้มีความสำคัญกับการพัฒนาเชิงโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นหลักมากกว่าความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทชุมชน ก่อให้เกิดการทำลายภูมิปัญญาองค์ความรู้ต่างๆ ในชุมชนและคุณค่าความเป็นท้องถิ่น (Suriya-saeng et al., 2005 : 1) แต่พิธีสู่ขวัญข้าวยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสามัคคีและการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการเชื่อมโยงระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของชุมชนเกษตรกร การสืบทอดอนุรักษ์วัฒนธรรมจึงมีความสำคัญในการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม ตลอดจนมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขร่วมกับผู้อื่น (National Education Act, B.E. 1999 - 3) พร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีจิตสาธารณะ โดยเน้นให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย รวมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข (Office of the Basic Education Commission [OBEC], 2008) ทั้งนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิเคราะห์ความเชื่อและค่านิยมของสังคม และบูรณาการความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา จริยธรรม และภูมิศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและการเรียนรู้ที่ยั่งยืนทั้งนี้

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น มักพบปัญหาสำคัญที่ผู้เรียนขาดความเข้าใจในด้านความสำคัญของวัฒนธรรม ส่งผลให้ขาดความเชื่อมโยงและความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น แม้เคยได้สัมผัสหรือพบเห็นพิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นในชุมชน แต่ยังขาดความเข้าใจในเชิงลึกเกี่ยวกับที่มาของวัฒนธรรม เช่น ประวัติความเป็นมา ความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชน และความสำคัญในเชิงสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ส่งผลให้การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเพียงการจดจำโดยไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญในสิ่งที่เรียนรู้ อีกทั้งยังพบปัญหาการจัดการเรียนการสอนอันเนื่องมาจากการขาดแคลนหนังสือด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นทำให้การเรียนรู้วัฒนธรรมมีข้อจำกัด ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของหนังสือในฐานะสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ จึงศึกษาวิธีการสร้างและพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เหมาะสมกับผู้เรียนกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการขยายตัวของระบบทุนนิยมและวัฒนธรรมจากภายนอก

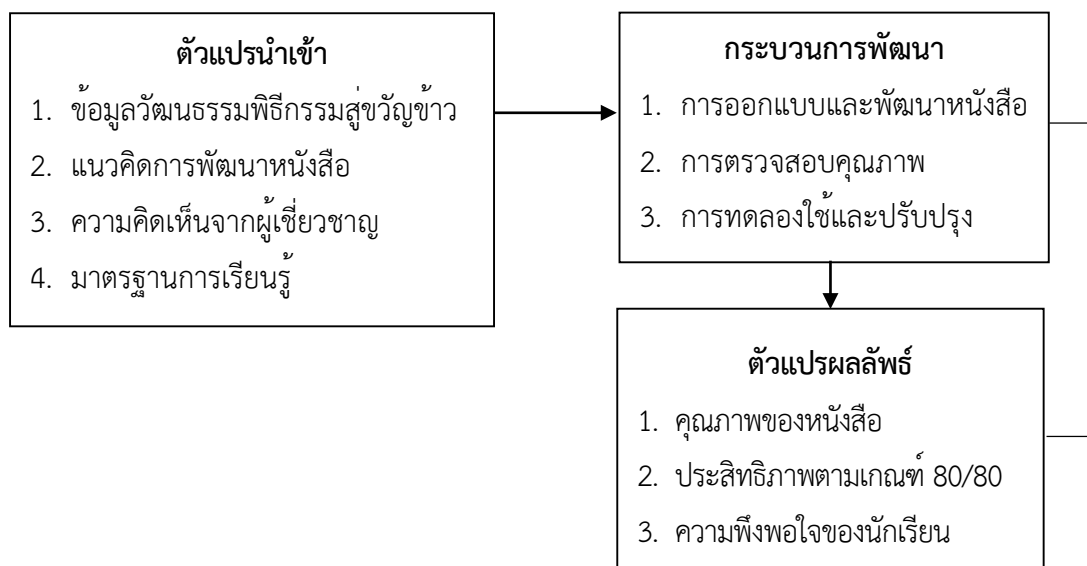
ผลการศึกษาและพัฒนาหนังสือดังกล่าว พบว่า สามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับชีวิตประจำวัน และเสริมสร้างจิตสำนึกในอัตลักษณ์ท้องถิ่นในชุมชนของตนเองได้ ถึงแม้ว่าวิถีชีวิตและค่านิยมของชุมชนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีโอกาสน้อยในการเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับประเพณี การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ กิจกรรมเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีท้องถิ่นจึงมีความสำคัญช่วยให้เยาวชนเข้าใจและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง การสร้างหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมการสู่ขวัญข้าว ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ พร้อมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้เรียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำองค์ความรู้วัฒนธรรมการสู่ขวัญข้าวมาพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นเรื่อง สู่ขวัญข้าวกลุ่มชาติพันธุ์กูย เขมร สุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสะกาด เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีความสำคัญ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น รวมไปถึงเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กูยและเขมรให้ยังคงอยู่เป็นที่รู้จักต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนและองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์กูย - เขมร จังหวัดสุรินทร์ เพื่อใช้ในการพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้
2. เพื่อพัฒนาและประเมินคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการดำเนินโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย - เขมร สุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามระยะของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาบริบทและองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวในพื้นที่ตำบลสะกด อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อใช้เป็นเนื้อหาสำหรับพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและมีโครงสร้าง กับผู้อาวุโส พราหมณ์ ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าร่วมกิจกรรมพิธีกรรมในชุมชนการ และศึกษาภาคสนาม การรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ และการวิเคราะห์เอกสารท้องถิ่นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ดำเนินการพัฒนาและประเมินคุณภาพหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนำข้อมูลจากการศึกษาบริบทและองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวมาสังเคราะห์และพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้โดยจัดทำต้นฉบับ และประเมินคุณภาพหนังสือจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพหนังสือที่มีเกณฑ์วัดใน 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเนื้อหา (2) วิธีนำเสนอ (3) ภาษา (4) ภาพประกอบ (5) รูปเล่ม (6) ประโยชน์ที่ได้รับ เพื่อปรับปรุงหนังสือให้เหมาะสมก่อนการนำไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

3. ดำเนินการทดลองใช้และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยนำหนังสือที่ผ่านการปรับปรุงไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสะกาด จำนวน 24 คน เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ โดยไม่รวมช่วงทดสอบก่อนและหลังเรียน ดังนี้

3.1 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ทดสอบก่อนที่จะทำการทดลองสอนกับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสะกาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 3 จังหวัดสุรินทร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 24 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและตรวจบันทึกคะแนนไว้เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 ดำเนินการทดลองสอน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ใช้ระยะเวลาทดลองสอน 10 ชั่วโมง จำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง สอนเสริมโดยไม่รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียน ให้กลุ่มตัวอย่างได้เรียนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมร สุรินทร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นการสอนแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียน และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อทำการวิเคราะห์จนครบทุกแผน

3.3 หลังจากการสอนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจนครบ แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ชุดเดิมมาทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนทดลองอีกครั้ง และตรวจให้คะแนนเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนรู้ เรื่อง สู่ขวัญข้าว

4. ดำเนินการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนตอบแบบสอบถามการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมร สุรินทร์ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

การดำเนินการวิจัยการพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมร สุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

การวิจัยในระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของ พิธีกรรมสู่ขวัญข้าว ของกลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมรในตำบลสะกาด อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำไปพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์ และนำสาระสำคัญเปรียบเทียบพิธีสู่ขวัญข้าวระหว่างอดีตและปัจจุบันในเชิงวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบพิธีสู่ขวัญข้าวระหว่างอดีตปัจจุบัน

ประเด็น	ลักษณะในอดีต	ลักษณะในปัจจุบัน	ข้อวิเคราะห์เชิงวิพากษ์
1. สถานะของพิธีกรรม	ศักดิ์สิทธิ์ เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องแม่โพสพ และวิญญาณ	กลายเป็นพิธีเชิงสัญลักษณ์ หรือจัดขึ้นเพื่อการแสดงในงานวัฒนธรรม	1. ด้านอัตลักษณ์เปลี่ยนจากความศรัทธาสู่เชิงวัฒนธรรม 2. อนุรักษ์ผ่านการแสดงมากกว่าความเชื่อจริงจัง
2. รูปแบบและกระบวนการ	มีขั้นตอนครบถ้วน เช่น สวดมนต์ เครื่องเซ่น และพราหมณ์นำพิธี	ย่อส่วนลง เน้นความ กระชับ ในแต่ละขั้นตอน บางครั้งใช้ภาษาไทยแทนภาษาถิ่น	แสดงให้เห็นถึงการลดทอนพิธีกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับเวลาและบริบทสมัยใหม่
3. บทบาทของชุมชน	ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม เตรียมงานและร่วมพิธี	จำกัดในกลุ่มผู้จัด หรือเป็นการจัดแสดงในงานหรือรูปแบบตำบล	พิธีกรรมกลายเป็นของคนบางกลุ่ม ไม่ได้ฝังในวิถีชีวิตชุมชน
4. ความเชื่อ/โลกทัศน์	เชื่อในพลังเหนือธรรมชาติ ภูตผี วิญญาณ บรรพบุรุษ	ตั้งคำถามหรือมองเป็นความมั่งงาย โดยเฉพาะในคนรุ่นใหม่	มีความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างในชุดความเชื่อ มุมมอง
5. บทบาทของเยาวชน	เรียนรู้จากครอบครัว และการมีส่วนร่วมในพิธีจริง	เรียนรู้จากกระบวนการร่วมกิจกรรม	การสืบทอดเปลี่ยนจากการฝังตัวสู่การจัดสร้าง ต้องการรูปแบบใหม่ที่เข้ากับยุคสมัย
6. การอนุรักษ์วัฒนธรรม	สืบทอดด้วยการปฏิบัติจริงในครัวเรือนและชุมชน	ใช้เอกสาร สื่อดิจิทัล กิจกรรมของภาครัฐ	เป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ ที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างอดีตกับปัจจุบัน
7. สถานะของภาษาและวัตถุในพิธี	ใช้ภาษาถิ่น บทสวด เครื่องสังเวद्यแบบดั้งเดิม	บางส่วนใช้ภาษาไทย ลดเครื่องเซ่นตามงบประมาณ	ประยุกต์ตามข้อจำกัดและความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน
8. เจตนารมณ์ของพิธี	แสดงความขอบคุณต่อแม่โพสพ เป็นการคืนขวัญข้าว	จัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์ประเพณี และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	พิธีกรรมสู่ขวัญข้าวถึงแม้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย แต่ก็ยังควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสาน

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์
กูย เขมร สุรินทร์

ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาเนื้อหา 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพิธีกรรมสู่ขวัญข้าว โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ สังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดโครงสร้างเนื้อหาที่ถูกต้องตามความเชื่อและบริบทท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมร

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบเนื้อหาและรูปเล่มหนังสือ จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ (1) สภาพทั่วไปของกลุ่มชาติพันธุ์กูย – เขมร (2) วัฒนธรรมการสู่ขวัญข้าว (3) องค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีสู่ขวัญข้าว (4) ความเชื่อและคุณค่าทางวัฒนธรรม (5) การเปลี่ยนแปลงและการอนุรักษ์พิธีสู่ขวัญข้าวในยุคปัจจุบัน โดยแต่ละหน่วยประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ ภาพประกอบ เกร็ดความรู้ต่างๆ อาทิเช่น การเปรียบเทียบของภาษาถิ่นระหว่างกูย เขมร ในเชิงความหมาย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความน่าสนใจ และความสอดคล้องกับหลักสูตร ผลการประเมินคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียดปรากฏตามตารางแสดงผลที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญของหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย เขมร สุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ระดับความเหมาะสม
1. ความสอดคล้องของเนื้อหากับหลักสูตร	5.00	มากที่สุด
2. ความสอดคล้องของเนื้อหากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4.67	มากที่สุด
3. ความสอดคล้องเหมาะสมกับวัยผู้เรียน	4.33	มาก
4. ความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและปัญหา การเรียนรู้	4.67	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาผู้เรียน	5.00	มากที่สุด
6. ความเหมาะสมของเนื้อเรื่องและภาษาที่ใช้	4.33	มาก
7. ภาพประกอบมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.67	มากที่สุด
8. สาระและเกร็ดความรู้มีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้	4.67	มากที่สุด
9. การจัดรูปเล่ม ขนาด และความเหมาะสม	5.00	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ย	4.63	มากที่สุด

จากตารางผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า หนังสือที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ความสอดคล้องกับหลักสูตร ความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ภาพประกอบ สาระและเกร็ดความรู้

การจัดรูปแบบ และความเหมาะสมต่อกระบวนการพัฒนาผู้เรียน อีกทั้งมีความเหมาะสมในระดับ มาก จำนวน 2 ด้าน คือ ความเหมาะสมกับวัยผู้เรียน และความเหมาะสมของเนื้อเรื่องและภาษาที่ใช้ หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ที่ พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมต่อการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม

ระยะที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู้ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย - เขมร สุรินทร์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น จากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสะกาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 24 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสือที่พัฒนาขึ้น เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ (ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนและหลังเรียน) ดังนี้

1. ผลประเมินประสิทธิภาพของหนังสือเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2 เพื่อพิจารณาว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 หรือไม่

ตารางที่ 3 ผลประเมินประสิทธิภาพของหนังสือด้วยค่าเฉลี่ย E_1/E_2

รายการประเมิน	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย $\bar{X}$	คิดเป็นร้อยละ (%)	เกณฑ์มาตรฐาน
แบบทดสอบก่อนเรียน (E_1)	25	12.87	81.66	≥ 80
แบบทดสอบหลังเรียน (E_2)	25	21.16	84.66	≥ 80

จากผลการวิเคราะห์ตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนร้อยละ 81.66 มีคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบก่อนเรียน เท่ากับ 12.87 คะแนน จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน และนักเรียนร้อยละ 84.66 มีคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 21.16 คะแนน จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน เมื่อนำมาพิจารณาค่าประสิทธิภาพรวม จะได้ค่า $E_1/E_2 = 81.66/84.66$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 จึงสรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู้ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย เขมร สุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์มาตรฐาน และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู้ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย - เขมร สุรินทร์ นักเรียนได้ทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 25 ข้อ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยมีค่า IOC อยู่ในช่วงระหว่าง 0.67 – 1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.84 จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้ การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (t-test for dependent samples) ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนเปรียบเทียบกับกันโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for dependent samples)

รายการ	□	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ค่า t	ระดับนัยสำคัญ (Sig.)
ก่อนเรียน	24	12.87	1.84	12.49	0.05*
หลังเรียน	24	21.16	2.51	—	—

จากผลการเปรียบเทียบ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น จากตารางข้างต้น คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 12.87 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 21.16 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และเมื่อนำค่าคะแนนมาวิเคราะห์ทางสถิติด้วย t-test พบว่าค่าความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ด้วยหนังสือที่พัฒนาขึ้นนี้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในทางบวก ที่นักเรียนสามารถตอบคำถามในแบบทดสอบหลังเรียนได้อย่างถูกต้องมากกว่าครั้งก่อนเรียน

ระยะที่ 4 ผลการวัดระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู้ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย เขมร สุรินทร์ ดังนี้

ผลระดับความพึงพอใจมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้เรียนรู้โดยใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู้ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย – เขมร สุรินทร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สามารถสรุปผลได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการแสดงระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นเรื่อง
ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย – เขมร สุรินทร์ (จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 24 คน)

ความพึงพอใจของนักเรียน	ความพึงพอใจ		
	($\bar{X}$)	S.D.	ความหมาย
การนำเสนอเนื้อหาที่มีรูปแบบชัดเจน ไม่สับสน เข้าใจง่าย	4.71	0.45	มากที่สุด
เนื้อหามีความเหมาะสมกับเวลาที่ใช้	4.33	0.75	มาก
เนื้อหาที่น่าสนใจเหมาะสม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง	4.08	0.70	มาก
ภาพประกอบ สี สวยงามน่าสนใจ	4.38	0.70	มาก
ทุกคนได้ศึกษาด้วยตนเองอย่างเท่าเทียม	4.63	0.48	มากที่สุด
เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.67	0.47	มากที่สุด
ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบ หรือทำกิจกรรมสำเร็จด้วยตนเองหรือกลุ่ม	4.50	0.58	มาก
ใบความรู้และคำสั่งใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายต่อการนำไปปฏิบัติกิจกรรม	4.58	0.49	มากที่สุด
สื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน	4.29	0.54	มาก
สื่อช่วยให้การเรียนรู้เข้าใจง่ายและเรียนรู้ได้เร็ว	4.04	0.79	มาก
ภาพประกอบในเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน	4.75	0.43	มากที่สุด
แบบทดสอบแต่ละชุดสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา	4.08	0.81	มาก
แบบทดสอบในแต่ละชุดมีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา	4.08	0.81	มาก
ปีที่ 3			
การทำแบบทดสอบในแต่ละชุดช่วยให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียน	3.67	1.03	มาก
ของตนเอง			
เนื้อหาช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้และอยากเรียนรู้เพิ่มเติมด้วย	4.21	0.71	มาก
ตนเอง			
รวมเฉลี่ย	4.33	0.65	มาก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย เขมร สุรินทร์ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.33 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของนักเรียนมีความสอดคล้องและใกล้เคียงกันในแต่ละข้อที่ประเมิน และเมื่อพิจารณารายข้อจะพบว่า ข้อที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อ 11 ภาพประกอบในเนื้อหาสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน ($\bar{X} = 4.75$) รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 1 การนำเสนอเนื้อหาที่มีรูปแบบชัดเจน ไม่สับสน เข้าใจง่าย ($\bar{X} = 4.71$) อันดับสามได้แก่ ข้อที่ 6 เนื้อหามีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.67$) และอันดับที่ 4 คือ ข้อที่ 5 ทุกคนได้ศึกษาด้วยตนเองอย่างเท่าเทียม ($\bar{X} = 4.63$) แสดงให้เห็นว่านักเรียนให้ความสำคัญกับความน่าสนใจของสื่อ การเรียนรู้ที่เสมอภาค และความสอดคล้องของแบบทดสอบกับเนื้อหา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่

ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในขณะเดียวกัน ข้อที่ได้รับความนิยมต่ำที่สุด คือ ข้อที่ 14 การทำแบบทดสอบในแต่ละชุดช่วยให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนของตนเอง ($\bar{X}$ = 3.67) แม้จะเป็นค่าที่น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับข้ออื่น แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้เรียนยังคงรับรู้ถึงประโยชน์ของแบบทดสอบในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู้ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย เขมร สุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นใช้ระเบียบการวิจัยรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาบริบทของชุมชนและองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมสู้ขวัญข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์กูย - เขมร จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า การธำรงรักษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านพิธีกรรม “สู้ขวัญข้าว” เป็นวัฒนธรรมที่หล่อหลอมรากฐานความเชื่อและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมรในตำบลสะภาดอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ พิธีกรรมดังกล่าวมีรากฐานจากความศรัทธาต่อพระแม่โพสพและความเคารพบูชาบรรพบุรุษ ซึ่งสะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างความเชื่อพื้นบ้านกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมและวิถีเกษตรกรรมท้องถิ่นพิธีกรรมสู้ขวัญข้าวจึงมิได้ทำหน้าที่เพียงในมิติศาสนาหรือจิตวิญญาณเท่านั้น หากยังเป็น กลไกทางสังคมและวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และความผูกพันระหว่างสมาชิกในชุมชน อีกทั้งยังเป็นกระบวนการถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งทำให้ชุมชนสามารถดำรงเอกลักษณ์ของตนได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่

ในเชิงทฤษฎีสามารถอธิบายได้ด้วย แนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของ Steward (1955) ที่เสนอว่า มนุษย์และชุมชนมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมผ่านการสร้างสัญลักษณ์ ความหมาย และพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความสมดุลและความยั่งยืนของการดำรงชีวิต ดังนั้น พิธีสู้ขวัญข้าวจึงเป็นกระบวนการปรับตัวเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่าง “มนุษย์-ข้าว-ธรรมชาติ” อย่างกลมกลืนเป็นระบบ และยังคงมีความสอดคล้องกับ แนวคิดวัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ของ Geertz (1973) ที่อธิบายว่า พิธีกรรมและสัญลักษณ์ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างและธำรงอัตลักษณ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมร พิธีสู้ขวัญข้าวจึงเป็นสัญลักษณ์ของการสื่อสารคุณค่าร่วมทางวัฒนธรรมและการธำรงอยู่ของชุมชนท่ามกลางกระแสสังคมสมัยใหม่

ในมิติของภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า พิธีสู้ขวัญข้าวมิได้เป็นเพียงพิธีกรรมเชิงจิตใจ หากแต่ยังเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เช่น การรวมกลุ่มแรงงาน การแบ่งปันผลผลิต การจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น และการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาชาวบ้านในฐานะกลไกแห่งการพึ่งพาตนเองและการสร้างความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศธร ยอดดำเนิน (2022) ที่พบว่า พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวเป็นกลไกสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวเขมรถิ่นไทย และสะท้อนความศรัทธาต่อธรรมชาติและบรรพบุรุษ เช่นเดียวกับ พีรพัฒน์ พันศิริ และเกศินี ประทุมสุวรรณ (2020) ที่ระบุว่า องค์ความรู้เรื่องพิธีทำขวัญข้าวมีมิติทางวัฒนธรรม 3 ประการ ได้แก่ มิติฤดูกาล มิติการจัดการสถานที่ และมิติฤกษ์ยาม ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ทางวัฒนธรรมกับความเชื่อทางศาสนาในวิถีเกษตรกรรมไทย ทั้งนี้ในการศึกษา

ครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานของ จักรี บำรุงภักดิ์ (2023) ที่ศึกษาประเพณีบุญข้าวเปลือกของชาวไทยเขมร จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งพบว่าประเพณีดังกล่าวสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตเกษตรกรรม ความเชื่อทางศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หล่อหลอมกันมายาวนาน โดยมีพิธีกรรมเฉพาะพื้นที่ เช่น การเรียกขวัญข้าว การถวายข้าวเปลือกแก่พระสงฆ์ และการบูชาพระแม่โพสพ ทั้งหมดล้วนเป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้งยังมีคุณค่าทางจิตใจ สังคม ศาสนา และเศรษฐกิจ ซึ่งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ความศรัทธา และความยั่งยืนในชุมชน จึงถือได้ว่าพิธีกรรมสู่ขวัญข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมรในตำบลสะกาด อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จึงถือได้ว่าเป็นทั้ง มรดกทางจิตใจและระบบสังคมทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการธำรงความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน และคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทสังคมร่วมสมัย

2. พัฒนาและประเมินคุณภาพของหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ($E_1/E_2 = 81.66/84.66$) ขณะเดียวกันได้รับการประเมินคุณภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) จากผู้เชี่ยวชาญ แสดงถึงความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา การออกแบบ และวิธีการนำเสนอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพ พรหมณะ (2019) และพระมหานิพัฏฐพันธ์ จีรวทนต์ (2023) ที่ชี้ว่า หนังสือที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพสูงช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับกฎแรงจูงใจตามแนวคิดของธอร์นไดค์ (Thorndike, 1913) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมและแรงจูงใจภายในที่จะเรียนรู้ เนื่องจากแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของอภิเชษฐ์ เทศเล็ก (2015) พบว่า หนังสือส่งเสริมการอ่านที่พัฒนาขึ้นอย่างมีแบบแผน สามารถบรรลุเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ได้เช่นกัน และยังช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ พร้อมทั้งได้รับการประเมินคุณภาพในระดับดีมากจากผู้เชี่ยวชาญ ถือเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ออกแบบโดยยึดหลักทางวิชาการและคำนึงถึงบริบทของผู้เรียน มีศักยภาพในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริง

3. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู่ขวัญข้าว กลุ่มชาติพันธุ์กูย-เขมร จังหวัดสุรินทร์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพของหนังสือในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางวิชาการของผู้เรียน เป็นที่น่าสังเกตคือ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับพิธีกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับประสบการณ์ชีวิตของตนเอง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและยั่งยืน จากการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ บลูม (Bloom, 1976) ที่ระบุว่าปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ พฤติกรรมก่อนเรียนของผู้เรียน คุณลักษณะทางจิตใจ และคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ ในที่นี้หนังสือที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อปัจจัยได้ครบถ้วน โดยเฉพาะการออกแบบสาระการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน และการจัดลำดับความรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการทางอายุและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของบรูเนอร์ (Bruner, 1966) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ที่มี

ประสิทธิภาพเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกและองค์ความรู้ใหม่

ในด้านความพึงพอใจ นักเรียนมีระดับความพึงพอใจโดยรวมต่อหนังสืออยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะด้านภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหา และความชัดเจนของการนำเสนอ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยมีความสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959) ที่ระบุว่าปัจจัยจูงใจ เช่น ความน่าสนใจของสื่อ เนื้อหาที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ และการออกแบบที่เหมาะสม จะช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน นอกจากนี้ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานของ ปัญญา มณีโชติ (2020) และ อรพัทธ ศิริแสง (2021) ที่พบว่าการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยเพิ่มทั้งความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมชุมชน

จากการอภิปรายผลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง สู้ขั้วข้าว เป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ โดยเฉพาะเมื่อสื่อสะท้อนบริบทและวัฒนธรรมของผู้เรียน ช่วยสร้างแรงจูงใจภายในและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมความภาคภูมิใจและการตระหนักรู้ในคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะการวิจัย(Research Suggestions)

จากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อพิจารณาเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การบูรณาการหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้กับหลักสูตรท้องถิ่น ควรได้รับการบูรณาการในแผนการเรียนการสอนของครูในทุกระดับชั้น โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นในการพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าของ และภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง

1.2 การบูรณาการควรทำให้เหมาะสมกับหลักสูตรการศึกษาชาติและหลักสูตรท้องถิ่นที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ การพัฒนาความเข้าใจผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เช่น การเข้าร่วมในพิธีกรรมสู้ขั้วข้าว หรือการศึกษาวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชุมชน การสัมภาษณ์ผู้อาวุโส หรือการสร้างโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3 การใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการสร้างหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การสร้างสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและการสู้ขั้วข้าว สามารถช่วยให้เด็กนักเรียนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษานี้ได้สร้างพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ยังมีหลายประเด็นที่สามารถพัฒนาและขยายผลได้ในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการใช้หนังสือในการเรียนการสอน ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะในการเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเรื่องการสุขวัยในช่วงในชีวิตประจำวัน

2.2 การวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการใช้หนังสือ ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน โดยพิจารณาผลกระทบในด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการสืบทอดวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นใหม่

2.3 การขยายผลการใช้หนังสือไปยังพื้นที่อื่นๆ ควรมีการศึกษาและประยุกต์ใช้หนังสือส่งเสริมการเรียนรู้ในพื้นที่อื่นๆ ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในภาคต่างๆ ของประเทศ เพื่อประเมินความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการนำไปใช้ในบริบทท้องถิ่นอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์ และณัฐธาดา กานต์ พยัคฆา. (2564). พิธีกรรมทำขวัญข้าวกับวิถีเกษตรกรรมที่เปลี่ยนไป. *วารสารวิชาการเกษตร*.
- จักรี บำรุงศักดิ์. (2566). *ประเพณีบุญข้าวเปลือกชาวไทยเขมรสุนทร*. [วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต(ค.ม.). สาขาสังคมศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
- จุฑาทิพ พรหมณะ. (2562). *การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่อง “เล่าเรื่องเมืองลิกอร์” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโคกพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช*. [การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอนสาขาวิชาศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นันทน์ อยู่อินทร์. (2553). *การดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวในสังคมไทยปัจจุบัน : กรณีศึกษาหมู่บ้านดอนโพธิ์ ตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. [วิทยานิพนธ์ (อ.ด.).] จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นิภา จันทิชัย. (2560). *การสู่ขวัญในประเทศไทย*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- บุรณ์ชน สุขคุ้ม. (2564). การสู่ขวัญของกลุ่มชาติพันธุ์กูยในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 4(1), 108-122. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
- ปัญญา สุริยะแสง. (2548). *โครงการวิจัย การศึกษาประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าว เน้นการศึกษาประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มระดับชุมชนในพื้นที่ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ระยะที่ 1 : รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

- พระมหานิธิพนธ์ วงศ์อนุ (จิรวทมน). (2566). การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องฮีตสิบสอง ช้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. คุรุศาสตร์ดุขฎี บัณฑิต (ค.ด.).ปริญญาเอก.การสอนสังคมศึกษา.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 3)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อภิเชษฐ์ เทศเล็ก. (2558). การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดท่องเทียวเมืองสามพราน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อรพัทธ ศิริแสง. (2564). การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชุด ท่องถิ่นยโสธร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารมหาจุฬาวชิการ, 8(2), 325-340.
- Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning*. McGraw-Hill.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*. Harvard University Press.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures: Selected essays*. Basic Books.
- Herzberg, F. (1959). *The motivation to work (2nd ed.)*. John Wiley & Sons.
- Steward, J. H. (1955). *Theory of culture change : The methodology of multilinear evolution*. University of Illinois Press.
- Thorndike, E. L. (1913). *Educational psychology : The psychology of learning (Vol. 2)*. Teachers College, Columbia University.